

Työllisyyspalveluiden
kokemusosaajakoulutus

Kouluttajan opas

Vinkkejä ja menetelmiä

Opas ja koulutusmenetelmä on kehitetty

ja toteutettu

Leader Karhuseudun Kokemuksella

Duuniin! ESR-hankkeessa.

Materiaali on vapaasti käytettävissä.

LEADER

Karhuseutu

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

PORI

SISÄLLYSLUETTELO

- 3 Alkusanat
- 4 Kouluttajan kortit
- 7 Analyysikortit
- 9 Koulutettavien valinta

ALKUSANAT

Suomessa on satoja tuhansia työnhakijoita, joilla on omakohtaista kokemusta työttömyydestä ja työhausta. Kokemuspohjaista tietoa työllisyyspalveluiden toimivuudesta, vahvuuksista ja kehityskohdista on olemassa runsaasti. Kokemustietoa hyödynnetään jo enenevässä määrin monilla eri aloilla. Työllisyyspalveluiden piirissä kokemustiedon arvoa ei kuitenkaan vielä ole tunnistettu niin, että se näkyisi käytännön toiminnan tasolla.

Koulutettujen kokemusosaajien avulla työllisyyspalveluita on mahdollista kehittää alhaalta ylöspäin ja näin lisätä palveluiden asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta merkittävästi.

Leader Karhuseudun Kokemuksella Duuniin! ESR-hanke on vuosien 2020–2023 aikana pyrkinyt kehittämään ja tekemään tunnetuksi työllisyyspalveluiden kokemusosaamista Porin seudulla.

Hankkeessa on kerätty kattavasti tietoa työllisyyspalveluihin keskittyvän kokemustoiminnan potentiaalista ja haasteen paikoista. Tämä opas on koottu tulevien kokemusosaajakouluttajien tueksi.

OPPAAN SISÄLTÖ:

Kouluttajan kortit

Analyysikortit

Kokemusosaajakoulutettavien
valinta

KOULUTTAJAN KORTIT

Kouluttajan kortit on kehitetty työllisyyspalveluiden kokemososaajakoulutuksen suunnittelun ja toteutuksen tueksi, erityisesti kouluttajan työvälineeksi. Korttipakka koostuu kolmesta erillisestä osiosta: **kysymyskortit, menetelmäkortit ja jokerikortit.**

Kysymyskortit sisältävät kuusi osaamisaluetta:

Kokemustoiminta

Kokemus työvälineenä

Palvelujärjestelmä

Ryhmänohjaus

Itsensä kehittäminen

Verkostoissa toimiminen

Kuhunkin yllä mainittuun osaamisalueeseen kuuluu 5–9 ajatuksia herättelevää kysymyskorttia. Kullakin osaamisalueella on oma johdantokorttinsa, jossa on sanallinen alustus osaamisalueen teemojen pariin. Johdantokortin kääntöpuolella on lueteltu kyseisen osaamisalueen kysymyskorttien teemat.

Jokaisella osaamisalueella on korttipakassa myös oma värikoodinsa, jotta kysymyskorttien hallinta osaamisalueittain olisi mahdollisimman helppoa.

Korttien osaamisalueet kysymyksineen toimivat koulutuksen tukirakenteena kouluttajalle, jotta koulutuksen sisällöissä tulisi käsiteltyä työllisyyspalveluiden kokemustoiminnan kannalta merkittävät asiat. Kysymyskorttien tarkoitus on johdatella kokemososaajakoulutettavat keskeisten asioiden äärelle ohjaajan opastamana.

Korttien aiheet ja kysymykset toimivat kouluttajan apuna koulutuksen sisältöjen suunnittelussa. Onkin tärkeää, että kouluttaja tutustuu itse tarkemmin korteissa esiintyviin asioihin ja omaksuu aihealueet ennen kuin hän hyödyntää kortteja kokemososaajakoulutettavien kanssa käytännössä.

KOULUTTAJAN KORTIT

Kortteja voi käyttää monella tapaa soveltaen ja eri menetelmiä hyödyntäen.

Kouluttajan avuksi olemme luoneet korttipakkaan oman osion nimeltä *menetelmäkortit*, johon on valittu seuraavat hyväksi todetut menetelmät:

Ryhmäkeskustelu

Yksilökeskustelu

Oppimispäiväkirja

Simulaatioharjoitus

Aikajana

Jaettu tiedonhankinta

Aivoriihi

Speed dating

Akvaariokeskustelu

Rakentava palaute

Asiantuntijan puheenvuoro

Näkökulman vaihto

Rohkaisemme kouluttajaa ja koulutettavia käsittelemään kysymyskorttien aihepiirejä eri menetelmien avulla, sillä eri menetelmiä hyödyntämällä aihepiireistä löytyy aina uusia ulottuvuuksia.

Menetelmien käytännön ohjeista löytyy tietoa internetistä ja erilaisista oppaista, joten *menetelmien omaksuminen jää kouluttajan omalle vastuulle*. Menetelmät ovat esimerkkiehdotuksia, joten niitä voi soveltaa luovilla tavoilla.

Korttipakan viimeinen osio on nimeltään *jokerikortit*. Kyseessä on tyhjillä pohjilla varustettu 12 kappaleen korttipino, johon koulutettavat voivat yhdessä kouluttajan kanssa keksiä uusia osaamisalueita, kysymyksiä ja menetelmiä omien oivallusten pohjalta.

Kokeile

Kehitä

Sovella

KOULUTTAJAN KORTIT

Kouluttajan kortteja voi käyttää monilla tavoilla. Toivottavaa on, että kouluttaja keksii luovia ja omaperäisiäkin tapoja hyödyntää kortteja. Tässä muutamia käytännön esimerkkejä, miten kortteja voi käyttää:

Kouluttaja valitsee koulutuspäivän teemaksi jonkun tietyn osaamisalueen, kysymyskortin tai yksittäisen kysymyksen. Tämän jälkeen hän valitsee menetelmäkorteista sopivan menetelmän tai vaihtoehtoisesti osallistaa koulutettavat menetelmän valintaan mukaan.

Kouluttaja tutustuu yhteen osaamisalueeseen kattavasti ja koostaa osaamisalueen teemoista osallistavan luennon. Kouluttaja hyödyntää kysymyskortteja koulutettavien osallistamiseksi. Kouluttaja voi esimerkiksi esittää korttien kysymyksiä yleisesti tai jakaa jokaiselle valmennettavalle oman kysymyskortin johon tulee vastata.

Kouluttaja kutsuu valittuihin teemoihin erikoistuneen asiantuntijan puhumaan koulutettavilla.

Kouluttaja voi pitää kortteja koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen ajan omana "piilotyökaluna". Korteista voi saada ideoita, ryhtiä ja rakennetta koulutukseen. On toivottavaa, että kouluttaja inspiroituu korttien aihepiireistä ja kehittää oman näköistä sisältöä. Korttien aihepiirien merkityksiä saa ja pitää haastaa, jotta uutta tietoa ja uusia näkemyksiä lähtee syntymään työllisyyspalveluiden kokemustoiminnan kentälle. Korttien tehtävä on toimia kouluttajan apuvälineenä juuri sillä tavalla, mikä palvelee kouluttajan omaa tyyliä.

ANALYYSIKORTIT

Pyöreän muotoinen korttipakka koostuu analyysikorteista. Kyseiset kortit on kehitetty erityisesti kokemusosaajan omaksi työkaluksi. Pakassa on 20 korttia, joissa jokaisessa on oma teemansa. Lisäksi pakassa on 5 jokerikorttia vapaata ideointia varten.

Korteilla on kolme päätarkoitusta:

Oman kokemustarinan jäsentäminen ja analysointi

Kyky analysoida ja jäsentää omia kokemuksia on kokemusosaajan tärkein työkalu. Mitä perusteellisemmin kokemusosaaja ymmärtää kokemuksiansa merkityksiä, sitä paremmin hän pystyy valjastamaan kokemuksensa hyötykäyttöön erilaisissa tilanteissa. Omien kokemusten haastaminen, analysointi ja olennaisen tunnistaminen ovat avaintekijöitä kokemusten käsittelyssä. Kokemusosaajan tulee kyetä suhtautumaan neutraalin analyttisesti omiin kokemuksiinsa. Prosessin kautta syntyy vankka pohja kokemusaamiselle.

Analyysikorttien tarkoitus on auttaa kokemusosaajaa kysymään itseltään relevantteja kysymyksiä; miten korteissa esiintyvät teemat suhteutuvat omiin kokemuksiini? Mitä merkityksiä näillä teemoilla on ollut kokemuksissani ja minkälaisissa tilanteissa? Kysymykset johdattelvat kokemusosaajaa pohtimaan kokemuksiaan perin pohjin niin, että koetusta muodostuu kokemustietoa.

Kortteja voi käyttää oman tarinan jäsentelyssä monin luovin tavoin. Yksi tapa on muodostaa omista työttömyyteen ja työnhakuun liittyvistä vaiheista aikajana. Kun vaiheet ovat kronologisessa järjestyksessä, kokemusosaaja voi ottaa tarkempaan käsittelyyn yhden analyysikortin kerrallaan. Kokemusosaaja pohtii ensin kortin merkitystä, jonka jälkeen hän "sovittaa" kortin teemaa oman aikajansa eri vaiheisiin. Miten kyseinen teema näyttäytyy aikajanan eri kohdissa?

Kortteja voi hyödyntää myös esimerkiksi kokemukseen pohjautuvan ajatuskartan tekemiseen ja analysoimiseen.

Korteille ei ole yhtä ainoaa oikeaa käyttötapaa vaan inspiroituminen uuden äärelle on suotavaa! Tärkeintä on, että kortit auttavat avaamaan uusia näkökulmia oman kokemusmaailman syövereihin.

ANALYYSIKORTIT

Yleisön osallistaminen kokemososaajan puhekeikoilla

Kokemososaajat saattavat käydä kertomassa kokemustarinansa yleisölle erilaisissa tilaisuuksissa. Pelkkä kokemustarinan kertominen itsessään voi jättää tilaisuuden melko yksiulotteiseksi. Analyysikortteja voi käyttää apuna kuulijoiden osallistamisessa. Kokemososaaja voi esimerkiksi jakaa oman esityksensä jälkeen analyysikortteja yleisölle ja ohjeistaa heidät itsenäisesti tai parin kanssa pohtimaan kysymyksiä kokemososaajalle heille annetun kortin perusteella. Toinen tapa on levittää analyysikortit näkyville ja ohjeistaa yleisöä valitsemaan itseään kiinnostavimman kortin ja keksimään siitä kysymyksiä kokemososaajalle.

Ideana on osoittaa yleisölle, kuinka iso kokonaisuus työllisyyspalveluiden kokemososaajien kokemuspankki on. Yleisöä osallistamalla myös kokemososaaja itse saattaa saada mielenkiintoisia oivalluksia kokemuksiinsa liittyen. Korttien avulla kokemososaaja pyrkii luomaan yhteisöllisen tilanteen, jossa vuoropuhelulle todellakin on sijaa!

Kokemososaajan työväline ryhmänohjauksessa tai työpajoilla

Kokemososaaja voi hyödyntää analyysikortteja myös ryhmätoiminnoissa ja työpajoilla. Korttien teemoista voi saada inspiraatiota työpajojen ja ryhmätoimintojen aihepiireiksi. Aihepiirit ovat laajoja, joten niiden käsittelyyn on olemassa monenlaisia tulokulmia ja menetelmiä. Ehkä menetelmäkorteista voisi löytyä sopiva metodi?

KOKEMUSOSAAJAKOULUTETTAVIEN VALINTA

Hakijan perusvalmiudet

Onko hakijan kokemustausta soveltuva koulutukseen?

Onko hakijan elämäntilanne otollinen koulutukselle?

Onko hakijalla riittävästi etäisyyttä kokemuksiinsa?

Minkälaisia asioita on hyvä ottaa huomioon kokemusosaajakoulutettavien valinnassa?

Motivaatio

Miksi hakija haluaa koulutukseen?

Onko hakija valmis sitoutumaan koulutukseen ja itsensä kehittämiseen kokemusosaajana?

Minkälaisia tavoitteita hakijalla olisi koulutuksen käyneenä kokemusosaajana?

Persoona

Onko hakijalla kehityskelpoiset esiintymisvalmiudet?

Onko hakijalla myönteinen asenne?